

การพัฒนากระบวนการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธ
ในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา
Development The Process of Buddhist Tourism Promotion
In Mueang District, Nakhon Ratchasima Province.

1. พระมหาภคฤชญา พุทธิวิโส*, 2. ทิพาภรณ์ เยสุวรรณ์, 3. ประเสริฐ บุปผาสุข
1. Phramaha Krissshda Buddhivangso*, 2. Tipaporn Yesuwan, 3. Prasert Buppasok

สังกัด: 1., 2., 3. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่
Affiliation: 1., 2., 3. Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Chiang Mai Campus
* Author E-mail: krissshda253616@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบริบทและสถานการณ์การท่องเที่ยวเชิงพุทธในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา 2) พัฒนาระบบการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธในพื้นที่ และ 3) เพื่อเสริมสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงพุทธในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา โดยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การเก็บข้อมูลจากเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึกจำนวน 25 รูป/คน และการสนทนากลุ่มกับผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 15 รูป/คน ทั้งนี้ยังศึกษาวัดที่เป็นต้นแบบเพื่อใช้ในการพัฒนากระบวนการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธ

ผลการวิจัยพบว่า

1. การท่องเที่ยวเชิงพุทธในพื้นที่ยังไม่ได้ได้รับความนิยมเท่าที่ควร แม้พื้นที่จะมีศักยภาพสูงในด้านศาสนสถานและทุนทางวัฒนธรรม อย่างไรก็ตาม นักท่องเที่ยวยังขาดความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธในท้องถิ่น ส่งผลให้การท่องเที่ยวและรายได้ทางเศรษฐกิจยังคงกระจุกตัวในแหล่งที่เป็นที่รู้จักมากกว่า ขณะที่แหล่งอื่นซึ่งมีคุณค่าทางศาสนาและวัฒนธรรมกลับไม่ได้รับความสนใจเพียงพอ ทั้งนี้เนื่องจากการประชาสัมพันธ์ยังไม่มีความเป็นระบบและครอบคลุม

2. แนวทางการพัฒนาการส่งเสริมการท่องเที่ยวเน้นการออกแบบเส้นทางเริ่มจาก “สายบุญเมืองย่าโม” โดยเชื่อมโยงอนุสาวรีย์ย่าโมกับวัดสำคัญ พร้อมจัดกิจกรรมศาสนาและพิธีกรรมท้องถิ่น การพัฒนาแบ่งเป็น 2 ด้าน ได้แก่ การพัฒนาภายนอกโดยใช้สื่อประชาสัมพันธ์ เช่น แผนที่บอกเส้นทาง แผ่นพับและ QR Code เพื่อเพิ่มการรับรู้ และการพัฒนาภายใน โดยปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของวัด

3. การเสริมสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวเน้นความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน วัดและชุมชนมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ชัดเจนในด้านการจัดการ การจัดกิจกรรม และการประชาสัมพันธ์ เพื่อสร้างความยั่งยืนในการท่องเที่ยวเชิงพุทธ

คำสำคัญ: 1. กระบวนการส่งเสริม; 2. เครือข่าย; 3. ท่องเที่ยวเชิงพุทธ

ABSTRACT

This research article aims to 1) study the context and situation of Buddhist tourism in Mueang District, Nakhon Ratchasima Province, 2) develop processes to promote Buddhist tourism in the area, and 3) strengthen the network of Buddhist tourism in Mueang District, Nakhon Ratchasima Province. This qualitative research collected data through document review, in-depth interviews, and focus group discussions with 25 key informants. Additionally, it studied model temples as examples to develop Buddhist tourism promotion processes.

The research findings revealed that:

1. Buddhist tourism in the area is not yet widely popular despite the high potential of religious sites and cultural capital. Tourists still lack sufficient knowledge and understanding of important temples such as Wat Phra Narai Maharaj, Wat Phayap, and Wat Chaeng Nai. This has caused the Buddhist tourism economy to concentrate in limited areas due to a lack of systematic promotion.

2. The development strategy for tourism promotion focuses on designing the “Ya Mo Pilgrimage Route,” linking the Ya Mo Monument with important temples and organizing religious activities and local rituals. The development is divided into two aspects: external development, using promotional media such as maps, brochures, and QR codes to increase awareness; and internal development, improving tourist sites in accordance with the unique identities of each temple.

3. The strengthening of the tourism network emphasizes collaboration among government sectors, private sectors, temples, and local communities, with clearly defined roles in management, activities, and promotion to ensure sustainable Buddhist tourism.

Keywords: 1. Promotion process; 2. Network; 3. Buddhist tourism

บทนำ

การท่องเที่ยวเป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมหลักที่มีบทบาทสำคัญต่อเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย สร้างรายได้จำนวนมากหลายปีที่ผ่านมาได้ดึงดูดนักท่องเที่ยวต่างชาติและส่งเสริมการจ้างงานทั้งทางตรงและทางอ้อม จากการรายงานของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาประจำปี 2566 (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2566) ประเทศไทยมีรายได้จากการท่องเที่ยวในปี 2565 มีมูลค่าถึง 1.3 ล้านล้านบาท อีกทั้งยังมีการจัดกิจกรรมเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวในหลายรูปแบบ ตามเทศกาลการในพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วประเทศไทย นอกจากนั้นแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2566–2570) มุ่งเน้นการยกระดับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของไทยให้เติบโตอย่างยั่งยืนและสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงได้ โดยมีวิสัยทัศน์ว่า “การท่องเที่ยวของประเทศไทยเป็นอุตสาหกรรมที่เน้นคุณค่า มีความสามารถในการปรับตัว เติบโตอย่างยั่งยืน และมีส่วนร่วม” แผนฉบับนี้ให้ความสำคัญกับการกระจายรายได้อย่างทั่วถึง การพัฒนาคุณภาพของระบบบริการ การยกระดับประสบการณ์ของนักท่องเที่ยว และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น พร้อมทั้งส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน ชุมชน และภาควิชาการ โดยใช้คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติและเขตพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนปัจจุบัน การท่องเที่ยวของไทยมีการ

พัฒนาในหลายรูปแบบ เช่น การท่องเที่ยวเชิงเกษตร อนุรักษ์ นิเวศ ศาสนา และเชิงพุทธ ซึ่งได้รับความนิยมมากขึ้น โดยเฉพาะการท่องเที่ยวเชิงพุทธที่เกี่ยวข้องกับการนมัสการ ปฏิบัติธรรม และศึกษาพระธรรมวินัย

ปัจจุบันการท่องเที่ยวเชิงจิตวิญญาณในประเทศไทยเติบโตอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะหลังโควิด-19 นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญกับการดูแลสุขภาพกายใจมากขึ้น เช่น การปฏิบัติธรรม เจริญสติ และสัมผัสวัฒนธรรมไทยอย่างลึกซึ้ง กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาได้ส่งเสริมการท่องเที่ยวผ่าน “Soft Power” โดยใช้วัฒนธรรมและศาสนาเป็นจุดขาย วัดและสำนักปฏิบัติธรรมจึงยังคงเป็นเป้าหมายสำคัญของนักท่องเที่ยวที่แสวงหาความสงบทางจิตใจและประสบการณ์ทางศาสนา ซึ่งนโยบายของมหาเถรสมาคม ให้การส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่ทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ โดยเฉพาะเป้าหมายที่ 16 ซึ่งส่งเสริมความสงบสุข ความยุติธรรม และความร่วมมือของสังคม ในปัจจุบันการท่องเที่ยวเชิงพุทธได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวทุกกลุ่ม โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวเชิงศรัทธา ทั้งคนไทยและต่างชาติจะนิยมมาท่องเที่ยวตามวัดต่าง ๆ ที่มีชื่อเสียง จากบริบทนี้ก่อให้เกิดรายได้แก่ชุมชนในรอบ ๆ นั้น และจากกรณีศึกษาถึงสาเหตุที่นักท่องเที่ยวนิยมมาท่องเที่ยวเชิงพุทธ พบว่า การท่องเที่ยวเชิงพุทธเป็นการผสมผสานระหว่างการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและทัศนศึกษา มีจุดประสงค์หลักเพื่อเยี่ยมชม โบราณสถาน ชมพุทธศิลป์ นมัสการ ขอพรสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และปฏิบัติธรรม ซึ่งเหมาะสมอย่างยิ่งกับบริบทของสังคมไทยที่มีประชากรกว่า 92.5% นับถือศาสนาพุทธ โดยมีวัดเป็นศูนย์กลางของชุมชนและการพัฒนาทางจิตใจ ปัจจุบัน ประเทศไทยมีวัดกระจายอยู่ทั่วประเทศกว่า 44,195 วัด อย่างไรก็ตาม แม้การท่องเที่ยวเชิงพุทธจะได้รับความนิยมมากขึ้น แต่พบว่าเป็นการท่องเที่ยวตามวัดที่มีชื่อเสียงเพียงไม่กี่แห่งเท่านั้น ทั้งที่มีอีกหลายวัดที่มีความเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นน่าสนใจ ทั้งในเรื่องของประวัติศาสตร์ โบราณสถาน สถาปัตยกรรม และเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนในวัดนั้น ๆ

ดังเช่นวัดที่อยู่ในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งเป็นจังหวัดที่มีพื้นที่มากเป็นอันดับต้นๆ ของประเทศไทย จากข้อมูลสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (ข้อมูลปี 2568) พบว่า จังหวัดนครราชสีมามีวัดถึง 2,216 แห่ง แต่วัดที่เป็นที่รู้จักและเป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวมีอยู่ไม่กี่แห่ง ทั้ง ๆ ที่มีวัดที่มีศักยภาพในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ทั้งศักยภาพทางด้านศิลปกรรม วัตถุโบราณ มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม และยังมีสภาพแวดล้อมที่สวยงาม แต่น่าเสียดายที่วัดเหล่านี้ยังขาดการดูแล บำรุงรักษา การประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพ ขาดการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การขาดแคลนสิ่งอำนวยความสะดวก ตลอดจนการขาดการพัฒนากระบวนการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างอย่างเป็นระบบ ซึ่งหากวัดเหล่านี้ได้รับการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ ก็จะสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเที่ยวจังหวัดนครราชสีมา จะก่อให้เกิดเศรษฐกิจและความยั่งยืนต่อไป ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา การพัฒนากระบวนการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธ ในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาบริบทและสถานการณ์การท่องเที่ยวเชิงพุทธในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อพัฒนากระบวนการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา
3. เพื่อเสริมสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงพุทธในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

ระเบียบวิธีวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้คัดเลือกพื้นที่วัดที่นักท่องเที่ยวนิยมเดินทางมาเที่ยว และวัดที่มีความสำคัญแต่ยังไม่เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย จำนวน 3 วัด คือ วัดพระนารายณ์มหาราช วรวิหาร วัดพายัพ(พระอารามหลวง) และวัดแจ้งใน

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยได้คัดเลือกในแบบลักษณะการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกเจาะจง โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม โดยคัดเลือกกลุ่มประชากร ที่มีความรู้ด้านกระบวนการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธ จำนวน 25 รูป/คน และกลุ่มประชากร จำนวน 15 รูป/คน ในการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อเพื่อพัฒนากระบวนการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แนวคำถามประกอบการสนทนากลุ่ม และแนวคำถามประกอบการสัมภาษณ์

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอน ดังนี้

4.1 การศึกษาเอกสารทุติยภูมิที่เกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงพุทธ

4.2 การศึกษาภาคสนาม มีการดำเนินงานดังต่อไปนี้ 1) สืบค้นและศึกษาข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยว 2) ศึกษาสถานการณ์และสภาพปัญหา ของการท่องเที่ยวเชิงพุทธที่ไม่ได้รับความนิยม 3) วิเคราะห์ ข้อมูลทั่วไป สภาพปัญหาของการท่องเที่ยวเชิงพุทธในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา 4) สรุปรูปแบบสภาพปัญหา ของการท่องเที่ยวเชิงพุทธในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

4.3 การออกแบบกิจกรรมเพื่อพัฒนากระบวนการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธ ร่วมกับเครือข่าย

4.4 การปฏิบัติการกิจกรรมกระบวนการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธร่วมกับเครือข่าย

4.5 การสรุปบทเรียนและคืนข้อมูลแก่วัดและชุมชน 1) ประชุมสรุปร่วมกับวัดและชุมชนทั้ง 3 วัด และเครือข่ายเพื่อถอดบทเรียน องค์ความรู้ ปัญหาอุปสรรค และหาแนวทางเพื่อพัฒนากระบวนการส่งเสริมการท่องเที่ยวให้ยั่งยืนต่อไป 2) จัดเวทีคืนข้อมูลวัดและชุมชน โดยการมีส่วนร่วมของวัดและชุมชน และเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้แนวทางการพัฒนากิจกรรมกระบวนการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธ ในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา และองค์ความรู้ที่จะนำไปใช้ขยายผลในพื้นที่อื่น

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา โดยนำข้อมูลทั้งที่ได้จากการจดบันทึกข้อมูล การถอดเทปสัมภาษณ์ รวมถึงภาพถ่าย ทำการจัดระบบหมวดหมู่ เพื่อสรุปประเด็นเกี่ยวกับการพัฒนากระบวนการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธ

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนากระบวนการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา” ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. บริบทและสถานการณ์การท่องเที่ยวเชิงพุทธในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา พบว่า จังหวัดนครราชสีมาเป็นจังหวัดใหญ่ที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยว โดยเฉพาะแหล่งธรรมชาติและวัฒนธรรม เช่น อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ อุทยานแห่งชาติทับลาน รวมถึงโบราณสถาน และวัดสำคัญหลายแห่ง อย่างไรก็ตาม แหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธยังไม่ได้รับการพัฒนาและประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึง ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ คัดเลือกแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธจำนวน 3 แห่ง ในเขตอำเภอเมือง เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพ ได้แก่ วัดพระนารายณ์มหาราชวรวิหาร เป็นพระอารามหลวงที่มีประวัติความเป็นมายาวนาน มีสถาปัตยกรรมอันโดดเด่นและเป็นศูนย์กลางของกิจกรรมทางศาสนาในตัวเมือง วัดพายัพ(พระอารามหลวง)ที่มีความสำคัญด้านศิลปะและ

พระพุทธศาสนาโดดเด่นด้านสถาปัตยกรรมวัดแจ้งใน วัดเก่าแก่ที่มีโบสถ์มหาอุตรัมและหอสดมนต์ไม้โบราณ มีความสัมพันธ์กับประวัติศาสตร์เมืองโคราช จากการศึกษาพบว่า แหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งมีศักยภาพเฉพาะตัว ทั้งด้านคุณค่าทางประวัติศาสตร์ สถาปัตยกรรม ศิลปวัฒนธรรม และการเป็นศูนย์กลางกิจกรรมชุมชน อย่างไรก็ตาม ยังขาดกลไกเชื่อมโยงในเชิงเครือข่าย เช่น การจัดเส้นทางท่องเที่ยวร่วม การจัดกิจกรรมร่วมระหว่างวัด หรือการประชาสัมพันธ์แบบองค์รวม นอกจากนี้ นักท่องเที่ยวส่วนมากยังคงรู้จักเฉพาะวัดศาลาลอย และอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี ซึ่งทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำในการกระจายประโยชน์จากการท่องเที่ยว

ดังนั้น การพัฒนากระบวนการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธควรให้ความสำคัญกับการนำเสนอข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวให้ครบถ้วน ผ่านสื่อออนไลน์และโบรชัวร์ รวมถึงการจัดกิจกรรมสร้างประสบการณ์ การบรรยายประวัติศาสตร์จากมัคคุเทศก์ชุมชน และการบูรณาการกับวิถีชุมชนรอบวัด เพื่อเพิ่มมูลค่าและยกระดับความเข้าใจของนักท่องเที่ยวในพื้นที่อย่างยั่งยืน

2. การพัฒนากระบวนการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธ ในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ได้ดำเนินการพัฒนาการส่งเสริมดังนี้

การดำเนินงานภายใต้วัตถุประสงค์นี้มุ่งเน้นการออกแบบและพัฒนากิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ เพื่อส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธในพื้นที่ที่มีศักยภาพสูงแต่ยังไม่เป็นที่รู้จักในวงกว้าง โดยเน้นการดำเนินงานใน 3 แนวทางหลัก ได้แก่

2.1 การออกแบบเส้นทางการท่องเที่ยว จัดทำแผนผังเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธในเขตอำเภอเมือง ฯ โดยเชื่อมโยงวัดสำคัญทั้งสามแห่งเข้ากับแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ในพื้นที่ เช่น อนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี เพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถวางแผนเดินทางได้อย่างสะดวก และเห็นภาพรวมของ “เที่ยววัดแห่งพุทธศิลป์ จิตวิญญาณ หลานย่าโม” ที่มีทั้งคุณค่าทางจิตใจและวัฒนธรรม

2.2 การสร้างเพจประชาสัมพันธ์และเชื่อมต่อด้วยคิวอาร์โค้ด จัดตั้งเพจในสื่อสังคมออนไลน์เพื่อเผยแพร่ข้อมูล ประวัติ ความสำคัญ และจุดเด่นของวัดแต่ละแห่ง รวมถึงกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยมีการสร้างคิวอาร์โค้ดที่ติดตั้งตามจุดท่องเที่ยวหลักหรือโบราณสถาน เพื่อให้ผู้สนใจสามารถเข้าถึงข้อมูลผ่านสมาร์ตโฟนได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และทันสมัย

2.3 การจัดทำโบรชัวร์และแผ่นพับประชาสัมพันธ์ ออกแบบโบรชัวร์และแผ่นพับที่มีข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว รายละเอียดทางประวัติศาสตร์ ภาพถ่ายประกอบ และแผนที่เส้นทาง เพื่อแจกจ่ายให้กับนักท่องเที่ยว หน่วยงานรัฐ และเอกชนที่เกี่ยวข้อง โดยเน้นความสวยงาม อ่านง่าย และสร้างแรงจูงใจในการเยี่ยมชมสถานที่

การดำเนินกิจกรรมทั้ง 3 ด้านนี้ ทำให้เกิดกระบวนการประชาสัมพันธ์ที่ครบวงจร และช่วยยกระดับภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ให้เป็นที่รู้จักกว้างขวางมากยิ่งขึ้นในหมู่นักท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศ

3. การเสริมสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงพุทธในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

การเสริมสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงพุทธเป็นขั้นตอนสำคัญที่ต่อยอดจากการพัฒนากระบวนการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธ โดยเน้นการประสานความร่วมมือระหว่างวัด ชุมชน หน่วยงานรัฐ ภาคเอกชน และภาคการศึกษา เพื่อร่วมกันขับเคลื่อนกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธอย่างเป็นระบบและยั่งยืน แนวทางในการดำเนินงาน ได้แก่

3.1 การนำผลจากการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยว สื่อประชาสัมพันธ์ โบรชัวร์ และเพจออนไลน์ มาเป็นเครื่องมือในการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างวัดต่าง ๆ

3.2 การจัดเวทีสร้างความร่วมมือและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่

3.3 การประสานกับหน่วยงานภาครัฐ เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และสถาบันการศึกษา เพื่อให้มีบทบาทสนับสนุนต่อเนื่อง

3.4 การส่งเสริมบทบาทของประชาชนในชุมชนและเยาวชน ให้เข้ามามีส่วนร่วมเป็นผู้ถ่ายทอดเรื่องราว สื่อความหมาย และจัดกิจกรรมต้อนรับนักท่องเที่ยว

แนวทางเหล่านี้จะช่วยสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงพุทธที่เข้มแข็ง มีระบบการบริหารจัดการและข้อมูลที่พร้อมใช้งาน และสามารถยกระดับแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและศรัทธาในพื้นที่ ให้เป็นจุดหมายที่สำคัญในระดับจังหวัดและภูมิภาคได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษา พบว่าจังหวัดนครราชสีมาโดยเฉพาะในเขตอำเภอเมือง มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวที่โดดเด่น ทั้งในด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ซึ่งเป็นปัจจัยสนับสนุนสำคัญต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธ อย่างไรก็ตาม แม้พื้นที่จะมีวัดและโบราณสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์หลายแห่ง เช่น วัดพระนารายณ์มหาราช วรวิหาร วัดพายัพ (พระอารามหลวง) และวัดแจ้งใน กลับพบว่ายังไม่ได้ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวอย่างแพร่หลาย โดยนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ยังคงมุ่งเน้นไปเยี่ยมชมสถานที่ที่เป็นที่รู้จักในวงกว้าง เช่น อนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี (ย่าโม) และวัดศาลาลอย(พระอารามหลวง) สถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงข้อจำกัดในการประชาสัมพันธ์และการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธที่ยังขาดความเป็นระบบและต่อเนื่อง ประเด็นนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ธนาภรณ์ วงศ์ชู (2566) ที่ชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงศรัทธาในเมืองรอง ควรให้ความสำคัญกับองค์ประกอบทางกายภาพ เช่น ความสะดวกในการเข้าถึง สิ่งอำนวยความสะดวก กิจกรรมสนับสนุน และการออกแบบพื้นที่ที่เหมาะสม เพื่อยกระดับประสบการณ์ของนักท่องเที่ยว เช่นเดียวกับงานวิจัยของ พิษยารัตน์ กิตติวุฒิสักย์ และ ปังปอนด์ รักอำนวยกิจ (2566) ที่เสนอว่า การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ควรมุ่งเน้นการสร้างสภาพแวดล้อมที่ดึงดูดใจและตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้อย่างรอบด้าน ในบริบทของการท่องเที่ยวเชิงพุทธ การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวควรคำนึงถึงการสร้างประสบการณ์เชิงวัฒนธรรมที่มีความหมายและมีส่วนร่วม เช่น การออกแบบเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธ การจัดวางพื้นที่สักการะอย่างเหมาะสม และการส่งเสริมบทบาทของวัด ชุมชน และภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดการบูรณาการทรัพยากรในพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ การขาดกลยุทธ์การตลาดที่เหมาะสม และการมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยว อาจเป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้วัดหลายแห่งยังไม่ได้ได้รับความสนใจเท่าที่ควร ดังนั้น ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนากลไกการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธที่มีความทันสมัยและครอบคลุม โดยเฉพาะการใช้สื่อประชาสัมพันธ์ที่หลากหลาย การพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน วัด และชุมชน ตลอดจนการออกแบบกิจกรรมและเส้นทางที่สามารถตอบสนองความสนใจของนักท่องเที่ยวยุคใหม่ ซึ่งล้วนเป็นแนวทางสำคัญที่จะส่งเสริมการเติบโตของการท่องเที่ยวเชิงพุทธในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมาได้อย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ

สรุปได้ว่าบริบทและสถานการณ์ของการท่องเที่ยวเชิงพุทธในจังหวัดนครราชสีมา ยังอยู่ในช่วงเริ่มต้น และมีข้อจำกัดในด้านการประชาสัมพันธ์และการจัดการ ซึ่งการแก้ไขปัญหาลำดับนี้ด้วยกลยุทธ์ที่เหมาะสมจะเป็นกุญแจสำคัญในการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธในพื้นที่ให้เติบโตอย่างยั่งยืนต่อไปในด้านการพัฒนากระบวนการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ได้มีการจัดเวทีเสวนากลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่ ประกอบด้วยผู้แทนจากวัด หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ผู้นำชุมชน และ

ผู้ทรงคุณวุฒิด้านวัฒนธรรมและการท่องเที่ยว โดยได้ข้อสรุปร่วมกันว่าการพัฒนากระบวนการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธควรดำเนินการในสองมิติที่สำคัญ ได้แก่ มิติภายนอก และมิติภายใน

1. มิติภายนอก เกี่ยวข้องกับการประชาสัมพันธ์และการสื่อสารการท่องเที่ยวเพื่อสร้างการรับรู้และกระตุ้นความสนใจของนักท่องเที่ยวผ่านเครื่องมือประชาสัมพันธ์ที่ทันสมัย เช่น การจัดทำแผนที่เส้นทางท่องเที่ยว “เที่ยววัดแห่งพุทธศิลป์ จิตวิญญาณ หลานย่าโม” การผลิตแผ่นพับ QR Code การใช้สื่อดิจิทัล และการนำเสนอเนื้อหาเชิงสร้างสรรค์ผ่านช่องทางออนไลน์ โดยการดำเนินงานส่วนนี้มีการแบ่งหน้าที่ระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างชัดเจน เช่น หน่วยงานภาครัฐรับผิดชอบด้านงบประมาณและโครงสร้างพื้นฐาน ภาคเอกชนสนับสนุนด้านสื่อการตลาด และกลุ่มเยาวชนท้องถิ่นมีบทบาทในการพัฒนาสื่อออนไลน์ร่วมสมัย การศึกษาวิจัยของ กันตภณ แก้วสง่า และคณะ (2563) ที่ศึกษาเรื่องการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ผ่านเว็บไซต์เครือข่ายสังคม พบว่าการใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ โดยเฉพาะแฟนเพจบนโซเชียลมีเดียมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ด้วยการนำเสนอเนื้อหาที่ทันสมัยในรูปแบบเข้าถึงง่าย เช่น ภาพถ่าย กิจกรรม และการให้ความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งช่วยเพิ่มการรับรู้และสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว ทั้งในด้านความน่าเชื่อถือ ความต่อเนื่องของเนื้อหา และความสามารถในการผ่อนคลายจากความเครียดในชีวิตประจำวัน ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา ที่เน้นการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธ โดยหนึ่งในมิติสำคัญที่ได้รับการเสนอแนะ คือ การพัฒนา “การประชาสัมพันธ์ภายนอก” ผ่านสื่อสมัยใหม่ เช่น แผนที่ดิจิทัล แผ่นพับ QR Code และโซเชียลมีเดีย เพื่อกระตุ้นความสนใจและการรับรู้ของนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมาย โดยเฉพาะกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่มีพฤติกรรมการรับสื่อผ่านช่องทางออนไลน์เป็นหลัก ดังนั้น การประชาสัมพันธ์เชิงรุกผ่านแพลตฟอร์มสื่อออนไลน์ในลักษณะที่สร้างสรรค์และน่าเชื่อถือจึงเป็นกลยุทธ์ที่ควรนำมาใช้ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธในจังหวัดนครราชสีมาอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ในมิติภายใน มุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรม โดยเสริมสร้างความพร้อมของวัดแต่ละแห่งให้สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสม ผ่านการปรับปรุงภูมิทัศน์ จัดทำป้ายแสดงข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรม รวมถึงการจัดกิจกรรมที่สะท้อนความเชื่อท้องถิ่น เช่น พิธีกรรม แสงบุญ การกราบไหว้ขอพรสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และกิจกรรมปฏิบัติธรรม ซึ่งตอบสนองทั้งด้านจิตวิญญาณและประสบการณ์การเรียนรู้เชิงวัฒนธรรม กระบวนการนี้ได้มอบหมายให้วัดและชุมชนมีบทบาทในการจัดกิจกรรมตามอัตลักษณ์ของตน เช่น วัดพระนารายณ์มหาราชวรวิหารจัดกิจกรรมปิดทอง สรงน้ำพระคันธารราษฎร์ เสริมสิริมงคล วัดพายัพ (พะอารามหลวง) เน้นกิจกรรมลอดพระอุโบสถเสริมสิริมงคลและล้างเคราะห์ ขณะที่วัดแจ้งในจัดกิจกรรมอาบน้ำมนต์เพื่อล้างอุปมงคล เพื่อเชื่อมโยงศรัทธาและวัฒนธรรมพื้นถิ่นแนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาของ พระจำนงค์ ผมไผ และคณะ (2563) ที่ศึกษาวิจัยเรื่องวัดกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวบนเส้นทางลุ่มน้ำโขง ซึ่งระบุว่าปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการส่งเสริมการท่องเที่ยวของวัดประกอบด้วยปัจจัยภายนอก ภายใน และปัจจัยส่งเสริมรวม 6 ด้าน โดยเฉพาะปัจจัยภายในที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับศักยภาพการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธ ทั้งนี้วัดหลายแห่งแม้มีศักยภาพด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมสูง แต่ยังขาดกลไกภายในที่เป็นระบบในการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน งานวิจัยยังชี้ให้เห็นศักยภาพการส่งเสริมการท่องเที่ยวของวัดใน 4 ด้าน คือ การจัดการพื้นที่วัดให้เอื้อต่อการท่องเที่ยว การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับการเข้าชมและสักการะ การเน้นคุณค่าทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตท้องถิ่น และการอนุรักษ์และเผยแพร่คุณค่าทางประวัติศาสตร์ องค์ประกอบเหล่านี้สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับวัดในจังหวัดนครราชสีมา โดยเฉพาะในแง่ “กระบวนการส่งเสริมภายใน” ที่ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ ชุมชน และเครือข่าย

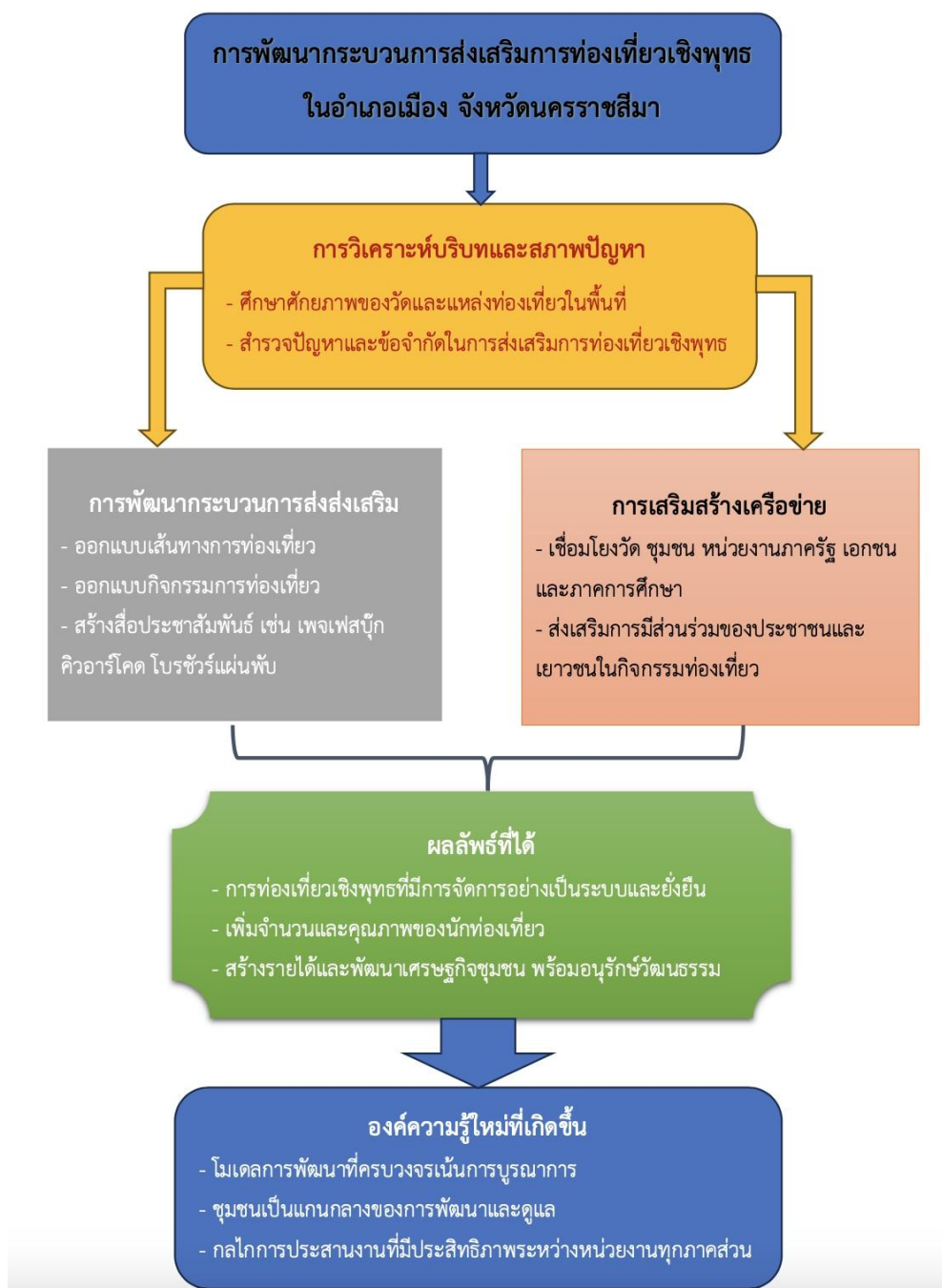
วัด เพื่อปรับปรุงการจัดกิจกรรมเชิงพุทธ พัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในวัด และออกแบบประสบการณ์ท่องเที่ยวที่สะท้อนอัตลักษณ์ทางศาสนาและวัฒนธรรมอย่างแท้จริง

ในด้านการเสริมสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงพุทธในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ถือเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเชิงพุทธอย่างยั่งยืน ผลการศึกษาพบว่า การเสริมสร้างเครือข่ายมีผลต่อความยั่งยืนของการท่องเที่ยวในพื้นที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตอำเภอเมืองซึ่งมีวัดสำคัญหลายแห่งที่มีศักยภาพด้านศรัทธาและวัฒนธรรม เช่น วัดพระนารายณ์มหาราชวรวิหาร วัดพายัพ และวัดแจ้งใน การขับเคลื่อนการท่องเที่ยวในบริบทนี้จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วน โดยมีการกำหนดบทบาทของเครือข่ายไว้อย่างเป็นระบบ ได้แก่ เครือข่ายภาครัฐที่สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครราชสีมา มีบทบาทหลักในการกำกับดูแลและประสานงานด้านการประชาสัมพันธ์ทั้งในรูปแบบสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อออนไลน์ เครือข่ายวัดที่มีเจ้าอาวาสและภิกษุสงฆ์เป็นผู้ให้ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ ความเชื่อ พิธีกรรม และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวัดของตน เพื่อให้สอดคล้องกับการออกแบบเส้นทางและการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ที่น่าเชื่อถือ โดยเฉพาะในมิติของ “การท่องเที่ยวเชิงศรัทธา” เครือข่ายเยาวชนในชุมชนมีบทบาทสำคัญในการผลิตสื่อออนไลน์ เช่น การออกแบบโบรชัวร์ การจัดทำ QR Code สำหรับข้อมูลวัด และการบริหารจัดการเพจประชาสัมพันธ์บนแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดีย ซึ่งถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการเข้าถึงกลุ่มนักท่องเที่ยวยุคใหม่ และส่งเสริมภาพลักษณ์ของวัดในเชิงสร้างสรรค์ ขณะที่เครือข่ายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น เทศบาล ทำหน้าที่กำหนดและวางแผนเส้นทางท่องเที่ยวให้มีความเชื่อมโยงกันอย่างเหมาะสม ทั้งในแง่ภูมิศาสตร์ เวลา และธีมของกิจกรรม โดยร่วมมือกับชุมชนและวัดต่าง ๆ เพื่อสร้างเส้นทางที่มีความหมายและตอบโจทย์นักท่องเที่ยวทั้งกลุ่มทั่วไปและกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ ดังนั้น การเสริมสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงพุทธในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา จึงสะท้อนให้เห็นความจำเป็นของการมีส่วนร่วมจากภาคีเครือข่ายทุกระดับ ทั้งภาครัฐ วัด ชุมชน เยาวชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของแต่ละภาคส่วนอย่างเป็นระบบ ซึ่งนำไปสู่การสร้างเครือข่ายที่เข้มแข็งและสามารถขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเชิงพุทธในเชิงพื้นที่และเชิงระบบได้อย่างมีประสิทธิภาพ แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวิทย์ พิศแสงงาม (2566) ที่เสนอแนะนโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองรองในจังหวัดนครราชสีมา โดยระบุว่า “ด้านความร่วมมือ” ระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเป็นศักยภาพที่ควรพัฒนา พร้อมทั้งเสนอแนวทางสำคัญ ได้แก่ การพัฒนาความร่วมมือของภาคีที่มีเป้าหมายร่วมกัน การสนับสนุนภาครัฐอย่างจริงจัง และการพัฒนาองค์ความรู้ของเจ้าบ้านในพื้นที่ เพื่อให้สามารถมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับการศึกษาของพระสิทธิกร อุ่นเจริญ (2566) เรื่องการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาในวัดเล่งเน่ยยี่ 2 จังหวัดนนทบุรี ซึ่งระบุว่าผู้มาเยือนมีความพึงพอใจในด้านสถานที่ การบริการ การเข้าถึง และกิจกรรมในระดับสูง โดยเฉพาะในเรื่องสถาปัตยกรรม ความสะอาด ความสะดวกในการเข้าชม และการมีพื้นที่รองรับกลุ่มเปราะบาง ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวศาสนาอย่างมีคุณภาพ ลักษณะการแบ่งหน้าที่ภายในเครือข่ายที่ชัดเจนในจังหวัดนครราชสีมา สอดคล้องกับข้อเสนอเชิงนโยบายของสุวิทย์ ที่เน้นความจำเป็นของการมีทิศทางร่วม การบริหารจัดการแบบมีเป้าหมายร่วมกัน และการส่งเสริมบทบาทของชุมชนในด้านการผลิตเนื้อหา การจัดกิจกรรม และการเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยว ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่อย่างยั่งยืน

ดังนั้น การเสริมสร้างเครือข่ายในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา จึงเป็นตัวอย่างที่ชัดเจนของการนำข้อเสนอเชิงนโยบายไปสู่การปฏิบัติจริง โดยมีความชัดเจนทั้งในด้านกลไกการทำงาน บทบาทของภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง และเป้าหมายในการยกระดับแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธให้กลายเป็นจุดหมายปลายทางระดับภูมิภาคอย่างแท้จริง

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนากระบวนการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ได้องค์ความรู้ใหม่ ดังแสดงในรูปภาพที่ 1



รูปภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

จากภาพอธิบายได้ว่า การพัฒนากระบวนการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา เกิดจากการเสริมสร้างของเครือข่ายการท่องเที่ยว ก่อเกิดองค์ความรู้ใหม่ที่มีความสำคัญ โดยสามารถสรุปได้เป็น 3 ประการดังนี้

1.เกิดโมเดลการพัฒนาที่ครบวงจรและบูรณาการอย่างเป็นระบบ (Integrated and Holistic Model) กระบวนการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธมิได้มุ่งเน้นเพียงด้านใดด้านหนึ่ง แต่ได้ออกแบบให้ครอบคลุมตั้งแต่

การวิเคราะห์บริบท การพัฒนากระบวนการส่งเสริม การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ จนถึงการประเมินผลลัพธ์ ซึ่งสะท้อนถึงการพัฒนาแบบองค์รวมที่เชื่อมโยงองค์ประกอบต่าง ๆ อย่างเป็นระบบและยั่งยืน โดยเฉพาะการประสานบทบาทของภาครัฐ วัด ชุมชน และภาคประชาชนในทิศทางเดียวกัน

2. ชุมชนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา (Community-centered Development) การเสริมสร้างเครือข่ายภายในพื้นที่ได้ชี้ให้เห็นว่าชุมชน โดยเฉพาะเยาวชน ผู้นำท้องถิ่น มัคทายก และประชาชนทั่วไป สามารถมีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ประเพณี และความเชื่อ ผ่านกิจกรรมและสื่อประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ ซึ่งช่วยเสริมสร้างความภูมิใจในท้องถิ่นและยกระดับความร่วมมือในการดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธให้มีคุณภาพ

3. เกิดกลไกการประสานงานที่มีประสิทธิภาพระหว่างหน่วยงานทุกภาคส่วน (Collaborative Governance Mechanism) การจัดตั้งเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงพุทธนำไปสู่การสร้าง "กลไกความร่วมมือ" ระหว่างหน่วยงานรัฐ เช่น วัฒนธรรมจังหวัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันการศึกษา กับเจ้าอาวาสวัดต่าง ๆ และภาคเอกชน ซึ่งแต่ละภาคส่วนมีบทบาทหน้าที่ชัดเจน เช่น ภาครัฐรับผิดชอบด้านการส่งเสริมและประชาสัมพันธ์ ส่วนชุมชนและวัดให้ข้อมูล สนับสนุนกิจกรรมและการจัดการพื้นที่ นำไปสู่การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธที่มีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง

สรุปได้ว่า การพัฒนากระบวนการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา มีการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพผ่านการสร้างเครือข่ายความร่วมมือที่เป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญ โดยเครือข่ายดังกล่าวครอบคลุมทั้งมิติภายนอก ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐ เอกชน และภาคการศึกษา รวมถึงมิติภายใน เช่น วัด ชุมชน และประชาชนในพื้นที่ ซึ่งทำให้เกิดการบูรณาการและประสานงานอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธมีความยั่งยืนและตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและชุมชนได้อย่างครบถ้วน

สรุป

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนากระบวนการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา” สรุปได้ว่า มีการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพผ่านการสร้างเครือข่ายความร่วมมือที่เป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนา ทั้งในมิติภายนอกและภายใน มิติภายนอกประกอบด้วยหน่วยงานภาครัฐ องค์กรเอกชน และสถาบันการศึกษา ที่ทำหน้าที่สนับสนุนและขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ ขณะที่มิติภายในเน้นบทบาทของวัด ชุมชน ผู้นำท้องถิ่น และประชาชนทั่วไป ที่มีส่วนร่วมในการดูแล รักษา และถ่ายทอดอัตลักษณ์ วัฒนธรรมท้องถิ่นสู่การท่องเที่ยว นอกจากนี้ การผสมผสานการพัฒนาทั้งสองมิติยังช่วยสร้างโมเดลการบริหารจัดการที่ครบวงจรและยั่งยืน การเสริมสร้างเครือข่ายความร่วมมือยังส่งผลให้เกิดกลไกการประสานงานที่มีประสิทธิภาพ ช่วยขจัดอุปสรรคและปัญหาต่าง ๆ ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธ พร้อมกันนี้ยังเพิ่มศักยภาพในการจัดกิจกรรมและประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางออนไลน์และสื่อดิจิทัล ส่งผลให้นักท่องเที่ยวเข้าถึงข้อมูลและเส้นทางท่องเที่ยวได้สะดวกยิ่งขึ้น สุดท้ายการพัฒนากระบวนการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธในพื้นที่นี้สามารถสร้างรายได้และส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืน พร้อมรักษาและอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นให้คงอยู่สืบไป.

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนากระบวนการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธ ในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอเชิงนโยบาย

1.1 สนับสนุนและส่งเสริมเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชน และวัดอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรในการพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์ทั้งออนไลน์และออฟไลน์ เพื่อให้ข้อมูลการท่องเที่ยวเชิงพุทธเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 ส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพของเยาวชนและประชาชนในชุมชน ผ่านการอบรมและสร้างโอกาสให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว พร้อมทั้งสนับสนุนการพัฒนาทางกายภาพ เช่น การปรับปรุงเส้นทางและสิ่งอำนวยความสะดวกในวัด เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวทุกกลุ่มอย่างทั่วถึง

1.3 สนับสนุนการบูรณาการนโยบายด้านวัฒนธรรมและการท่องเที่ยว เพื่ออนุรักษ์และส่งเสริมคุณค่าทางวัฒนธรรมควบคู่กับการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะการทําวิจัย

2.1 จัดตั้งและส่งเสริมเครือข่ายความร่วมมือในพื้นที่ โดยรวบรวมตัวแทนจากวัด ชุมชน หน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชน เพื่อร่วมกันวางแผนและขับเคลื่อนกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

2.2 พัฒนาระบบการส่งเสริมด้วยการออกแบบเส้นทางท่องเที่ยวและสื่อประชาสัมพันธ์ที่ทันสมัย เช่น โบรชัวร์ เพจออนไลน์ และคิวอาร์โค้ด เพื่อให้ข้อมูลครบถ้วนและเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

2.3 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนและเยาวชนในกิจกรรมท่องเที่ยว เพื่อสร้างความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมท้องถิ่นและเพิ่มความร่วมมือในการอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่

2.4 ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ เพื่อปรับปรุงกลยุทธ์ให้เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ ส่งเสริมการพัฒนาอย่างยั่งยืนควบคู่กับการอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

เอกสารอ้างอิง

- กันตภณ แก้วสง่า, บุษบา สุธีธร, และอภิษฐา อยู่ในธรรม. (2563). การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ผ่านเว็บไซต์เครือข่ายสังคม. *วารสารการบริการและการท่องเที่ยวไทย*, 15(2), 14-28. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/tourismtaat/article/view/241717>
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2566). *รายงานสถานการณ์การท่องเที่ยวของประเทศไทย ปี 2565*. TAT Review Magazine. สืบค้น 10 เมษายน 2568, จาก <https://tatreviewmagazine.com/article/situation2022-domestic>
- ธนาภรณ์ วงศ์ชู (2566). *แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงศรัทธา (สายมู) เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรอง* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์]. TI Digital Collections. <https://doi.org/10.14457/TU.the.2023.952>
- พระจำนงค์ ผมไผ่, ยุภาพร ยุภาศ, และภักดี โพธิ์สิงห์. (2563). วัดกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวบนเส้นทางกลุ่มน้ำโขง. *วารสารมานุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 5(5), 158-170. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/article/view/241316>
- พระจิตติกร อุ่นเจริญ. (2566). *การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา: กรณีศึกษา วัดเล่งเน่ยยี่ 2 จังหวัดนนทบุรี* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์]

- พิชยารัตน์ กิตติภูมิศักดิ์ และปั๋งปอนด์ รักอำนวยกิจ. (2566). การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เมืองรอง: กรณีศึกษากลุ่มจังหวัดอีสานใต้โยโสธร ศรีสะเกษ และอำนาจเจริญ. *วารสารสังคมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 53(1), 49-72. <https://so08.tci-thaijo.org/index.php/ssjpolsci/article/view/1450>
- สุวิทย์ พิศแสงาม. (2023). ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองรอง กรณีศึกษา: จังหวัดนครศรีธรรมราช [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์]. คลังปัญญาสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. <https://repository.nida.ac.th/handle/662723737/6711>